

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

М. П. ІЩЕНКО

ПАТРІОТ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ
ФІЛОСОФІЇ ГУМАНІЗМУ І ДЕМОКРАТІЇ
(КОДЕКС ЧЕСТІ ПАТРІОТІВ УКРАЇНИ)

Навчальний посібник

Черкаси
2021

УДК 172.15.022.1:321.7(477)
І-98

Рецензенти: *П. Ю Саух, доктор філософських наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України, академік-секретар відділення вищої освіти НАПН України*

А. І. Бойко, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософських і політичних наук Черкаського державного технологічного університету

Г. М. Голиш, кандидат історичних наук, доцент, директор Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Рекомендовано до друку вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 2 від 18 лютого 2021 року)

Іщенко М. П

І-98 Патріот України у системі цінностей філософії гуманізму і демократії: навч. посібник / За ред. д-ра філос. наук, проф. М. П. Іщенка – Черкаси: Видавець Гордієнко Є. І., 2022. – 22 с.
ISBN

У навчальному посібнику на інноваційній основі цінностей філософії гуманізму і демократії розробляються питання еволюційного виникнення патріотизму та його ролі в єдності українського суспільства. Надається наукова аргументація відкритого автором об'єктивного закону соціального становлення людини/особистості/молоді і його дієвості в зростанні гуманності, демократичності, миролюбності людей в їх взаємовідносинах.

Показано як ідеї і цінності філософії гуманізму і демократії кардинально змінювали еволюцію людства та забезпечували соціальне становлення людини до сучасного рівня Homo sapiens. Розкрито роль і місце законів, цінностей, ціннісних установок Кодексу честі патріотів України та філософії гуманізму і демократії у життєтворчості людини.

Для студентів, магістрантів, учених та всіх, хто цікавиться успіхами життєтворчості людей і проблемами патріотизму в системі цінностей філософії гуманізму і демократії.

УДК 172.15.022.1:321.7(477)

© М. П. Іщенко, 2021

©Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2021

Кодекс честі патріотів України

Бути патріотом України – це любити вірно Батьківщину, любити й захищати людей, українців, землю рідну, життя, єдність, гідність, незалежність і свободу, та самовіддано служити Українському народу.

Бути патріотом України – це в усі часи означає, що треба всім, хто в Україні постійно проживає, все згідно з об'єктивними законами еволюції робити, завжди Конституцію України шанувати, боронити, на об'єктивних позиціях миру непорушно стояти, вершин філософії гуманізму і демократії досягати.

Філософія навчає активно, дружно й мирно захищати права людей – свої потреби, відносини задовольняти вдома, в Україні: мирно, вільно жити і творити, закону соціального становлення молоді активно сприяти, добру, розуму, істині навчатись і навчати, якісно відпочивати, лікуватись та лікувати.

Філософія учить невтомно працювати, господарювати й самостійно гуманно і демократично управляти, чесно все заробляти, купувати й продавати, для свого народу всі свої багатства в Україні зберігати та в ній у розбудову держави інвестувати, а також себе самих, Європу і весь Світ поважати...

Мусимо всім українським світом разом боротися-дбати, щоб чужинцям наші землі, ліси, води... не віддати, нашу волю і батьківську хату «інопланетянам» не продати. Єднайтеся всі патріоти, сподіваного раю не ждіть, землю рідну й святу волю самі мужньо захистіть!

Робіть усе, щоб розквітала Україна, її сила й могутність, для всіх панували в ній рівність, щастя і свобода, закон, єдність, честь, любов і справедливість, щоб народ її вдома вічно жив мирно, заможна та розквітала наука, культура наша й рідна мова!

Із філософії гуманізму і демократії професора Миколи Іщенка

Кодекс честі патріотів України, створений професором М. П. Іщенком, забезпечує впровадження в життя всіх прогресивних цінностей філософії гуманізму і демократії. У ньому місце кожної цінності й ціннісної установки продиктовані відповідними об'єктивними та юридичними законами.

У Кодексі честі патріотів України усі цінності автором науково класифіковані на свої місця згідно з об'єктивним законом соціального становлення людини, який визначає, що властивості соціальних цінностей, а також властивості і соціальний зміст ціннісних установок перебувають в соціально-еволюційній залежності від об'єктивних потреб людей та гуманних і демократичних відносин між людьми. Тут об'єктивність закону соціального становлення людини така, наприклад, як в таблиці Д. Менделєєва всі елементи класифіковані згідно з періодичним законом.

Кодекс честі патріотів України підтверджує, що в ньому зазначені вічні, найпрогресивніші загальнолюдські цінності і ціннісні установки, здатні об'єднувати патріотів у будь-якій країні та в будь-які часи. У 1970-1980 рр. М. Іщенко аргументував цінності філософської теорії двоєдності гуманізму і демократії, в центрі якої є людиноцентризм, людська особистість.

Системну функцію в його філософії виконують об'єктивні закони і такі цінності: життя, людина, соціальність, розум людини, гуманізм, демократія, прогрес, мир, свобода, рівність, справедливість, права людини, мирна життєтворчість, миролюбність і людинолюбство, політика нейтралітету, запобігання війнам та ін. Ці цінності покладені ним в основу гуманно-демократичної життєтворчості людей.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
------------------------	---

РОЗДІЛ 1

ЦІННІСТЬ «ПАТРІОТ УКРАЇНИ» - НЕВІД'ЄМНА ЦІННІСТЬ ФІЛОСОФІЇ ГУМАНІЗМУ І ДЕМОКРАТІЇ

1.1. Зумовленість цінностей Кодексу честі патріотів України об'єктивними законами еволюції.....	20
1.2. Сутність цінності «патріот України» та її місце в філософії гуманізму і демократії.....	42

РОЗДІЛ 2

РОЛЬ ФІЛОСОФІЇ ГУМАНІЗМУ І ДЕМОКРАТІЇ В СОЦІАЛЬНОМУ СТАНОВЛЕННІ ПАТРІОТІВ УКРАЇНИ

2.1. Життєтворчість філософії гуманізму і демократії в соціальному становленні патріотів України.....	52
2.2. Цінність «патріот України» в аксіології філософії гуманізму і демократії.....	57

РОЗДІЛ 3

«ПАТРІОТ УКРАЇНИ» В МЕТОДОЛОГІЇ ФІЛОСОФІЇ ГУМАНІЗМУ І ДЕМОКРАТІЇ

3.1. Методологія цінностей патріота України у філософії гуманізму і демократії.....	67
3.2. Інноваційність методології в аксіології філософії гуманізму і демократії.....	74

РОЗДІЛ 4

ПИТАННЯ ПАТРІОТИЗМУ В ЖИТТІ І ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА ТА І. Я. ФРАНКА

- 4.1. Тарас Шевченко про патріотизм і патріотів.....89
- 4.2. Патріотичність історичного поступу у філософії Івана Франка....96

РОЗДІЛ 5

ІСТОРИЧНІ ОСОБИСТОСТІ - ВИДАТНІ ПАТРІОТИ УКРАЇНИ

- 5.1. Видатні державотворці України з часів Київської Русі.....107
- 5.2. Розвиток наукової думки видатними патріотами України.....112

РОЗДІЛ 6

СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА ЇЇ ВНЕСОК У КУЛЬТУРУ УКРАЇНИ

- 6.1. Патріотичний внесок філософської школи Київського університету імені Тараса Шевченка в культуру України.....126
- 6.2. Розвиток професійної філософії в Києво-Могилянській академії.....135

РОЗДІЛ 7

АКСІОЛОГІЯ ПАТРІОТИЧНИХ ЗВЕРШЕНЬ У ЖИТТЄТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

- 7.1. Об'єктивний закон соціального становлення людини – творець патріотичної життєтворчості молоді.....141
- 7.2. Аксиологічна функція філософії гуманізму і демократії в патріотичній життєтворчості людей.....157

РОЗДІЛ 8**ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ ЦІННОСТЕЙ ПАТРІОТА І ПАТРІОТИЧНОЇ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ В УКРАЇНІ**

8.1. Українська модель патріотичної владно-управлінської життєтворчості.....	166
8.2. Аксиологія патріотичної життєтворчості в гетерогенному суспільстві.....	181
ПІСЛЯМОВА.....	195
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	198

ПЕРЕДМОВА

При вивченні питань патріотизму, як і при вирішенні практично всіх проблем суспільного прогресу, сьогодні важливо звільнитись від архаїчних, волонтаристських форм і стандартів мислення та діяльності, особливо в педагогічній і виховній роботі. **Необхідно опанувати істинний, науковий спосіб мислення згідно з об'єктивними, тобто незалежними від волі людей, законами еволюції та інноваційну філософію гуманізму і демократії для адекватного сприйняття кардинально зміненого об'єктивного світу.** Людство переходить у реалії фантастичних методологій, технологій і проєктів еволюції та цінностей соціального становлення людини і її світосприйняття.

Феномени «патріот України», «соціальне становлення людини», «єдність українського суспільства» реалізуються в об'єктивній дійсності як три нерозривні складники триєдиної дії об'єктивного закону еволюції. Жоден із цих складників не може бути здійснений окремо від інших. Важливим є спрямування науково-дослідницького, навчально-виховного процесу на досягнення істини в освіті і науці. «Між істиною і освітою виявляється нерозривний зв'язок, який полягає в тому, що сутність істини і порядок її зміни забезпечується наданою можливістю свободи доступу до істини» [22, с. 232].

Серед цінностей патріотизму, об'єднання українського суспільства основну роль відіграють цінності прогресивної філософії гуманізму і демократії. Визначальне місце в ній відводиться таким цінностям: життя, людина, соціальне становлення людини, рівність, гуманізм, демократія, прогрес, права людини, свобода, соціальна рівність, справедливість, недоторканість особистості, політика нейтралітету в гетерогенному суспільстві, мирне співіснування, патріотизм, єдність суспільства, поліпшення добробуту людей, їхнього здоров'я і безпеки.

Один з перших наукових доказів всеосяжної дієвості та істинності об'єктивних законів еволюції належить видатному австрійському фізику Ервіну Шредінгеру (1887–1961), який він сформулював у своїй книзі «Що таке життя?». У ній він переконливо довів, що закони фізики лежать

в основі утворення біологічних та соціальних структур і показав, що характерна риса розвитку відкритих біологічних й соціальних систем виявляється в еволюціонуванні, в обміні енергією й речовиною з навколишнім середовищем.

Разом за ним це здійснили у свій час найпрогресивніші вчені Чарлз Дарвін, Рудольф Клаузиус, Герман Хакен, Ілля Пригожин, Ізабелла Стенгерс та інші, які науково довели, що «закони фізики працюють» і в біологічних, соціальних, економічних та інших системах.

Дійсно, одним із найбільших досягнень науки в ХІХ–ХХ ст. стало доведення дієвості об'єктивних законів фізичних систем у біологічних та соціальних системах. Це стало можливим завдяки розв'язанню сутнісного протиріччя між колишньою фізикою й еволюційною теорією Ч. Дарвіна.

Відкриттю й аргументації об'єктивних законів еволюції у біологічних та соціальних системах, зокрема і людства, допомогла нова фізика, яка наблизила науку до розв'язання зазначеного вище протиріччя через подолання і створення ряду проміжних концепцій, однією з яких є концепція про еволюцію закритих та відкритих біосоціальних систем.

Тому всю діяльність системи публічного управління формуванням патріотизму необхідно розглядати з урахуванням дієвості об'єктивних законів еволюції, коеволюції та соціального становлення людини. Вона має підпорядковуватись політико-правовому забезпеченню гуманізації, демократизації та єдності українського суспільства, яка детермінована цінністю «патріот України».

Усі проблеми дослідження єдності українського суспільства у цьому контексті детерміновані цінністю «патріот України» в аксіології філософії гуманізму і демократії. Її необхідно розглядати з урахуванням дієвості об'єктивних законів еволюції, коеволюції та соціального становлення людини / особистості.

Питання патріотизму, єдності українського суспільства значно ускладнюються у сьогоденнішніх реаліях його гетерогенності, гетеротопності,

біосоціальності і поліетносоціокультурності, а також його швидкоплинної соціотектоніки. Найефективнішим патріотичним способом коеволюції, єднання українського суспільства є філософія гуманізму і демократії та політика нейтралітету.

Основним методологічним, вихідним принципом дослідження людського патріотизму є розуміння сутності і походження людини та її еволюції із тваринного світу до *Homo sapiens*. З цього приводу відомий доктор філософії, професор Єврейського університету в Єрусалимі **Юваль Ной Харарі** зазначає, що **«Homo sapiens – тварина, яка нічим не виділяється. Homo sapiens також належить до особливого сімейства... ми члени великого шумливого сімейства великих мавп (вищих приматів)...із них найближчі нам шимпанзе»** [43, с. 9–11].

З урахуванням цієї об'єктивної істини треба досліджувати всі форми життєтворчості людства, включаючи феномен патріотизму як багатотисячолітній процес соціального становлення людини, тобто перетворення названої «шимпанзе» у високорозвинений *Homo sapiens*. На основі прогресу протягом тисячоліть люди життєтворять різні соціальні, політичні, духовні та економічні конструкти, які об'єднують суспільство.

Але сьогодні разом із загостренням загальнопланетарних криз і катастроф усе жорстокішою стає боротьба за «землі, ліси, води...», як основні засоби боротьби за виживання. Прискорення гонки озброєнь, особливо нарощування ядерних потенціалів, посилює небезпеку філософії одночасного взаємознищення у світовій війні, чого не можна допустити.

У літописах всесвітньої еволюції людства є багато сторінок героїчного минулого із життя патріотів різних країн, імена яких золотими літерами вписані в історію людства. Вони багато зробили для того, щоб захистити мир, звеличити, об'єднати в мирній життєтворчості людей, зробити їх більш гуманними, демократичними та щасливими.

Свою змістовну сторінку в зміцнення єдності українського суспільства, у розвиток його філософії, культури вписали послідовники філософської

школи Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Вагомий патріотичний внесок у розробку сучасних філософських, гуманістичних і демократичних основ життєдіяльності в Україні зробили В. Андрущенко, В. Антоненко, І. Бичко, А. Бойко, І. Бойченко, В. Босенко, Л. Губерський, В. Ільїн, А. Конверський, П. Копнін, В. Кремень, В. Кудін, Л. Левчук, М. Михальченко, В. Павлов, М. Попович, П. Саух, М. Тарасенко, В. Шинкарук та ін.

Відзначаючи успішні наукові пошуки вчених, **В. Кремень** зазначає, що вони включають цілий спектр сучасних навчально-виховних технологій, орієнтованих на особистісний розвиток Людини – творця, громадянина і патріота. Перспективні результати досліджень, здобуті науковцями, дають можливість формувати Особистість, здатну творити власну країну і історію. Саме новітні досягнення молодого покоління українців сьогодні розкривають інтелектуальний і духовний потенціал нації в майбутньому [27, с. 11].

Великої шкоди єдності українського суспільства завдають антипатріоти, люди з патологічною фізіологією вищої нервової діяльності, реакційні антигуманісти, антидемократи тощо, які переслідують справжніх патріотів, тероризують населення, гальмують суспільний прогрес. Антипатріоти формуються й діють в аксіології філософії антигуманізму, антидемократії, мілітаризму і війни. Такі антипатріотичні дії псевдопатріотів, ультрапатріотів, ворогів миру і прогресу руйнують єдність українського суспільства, створюють велику загрозу миру, національній безпеці України.

Тому в фундаментальному дослідженні проблеми «Патріот України в аксіології філософії гуманізму і демократії: аспект єдності українського суспільства» необхідно керуватись цінностями миру та прогресивними потребами, відносинами, діями у виживанні і життєтворчості людей.

Доцільно наголосити, що при вивченні патріотизму важливо відмежуватись від біологізаторських, соціал-дарвіністських, націонал-соціалістичних, расистських та інших інтерпретацій, максималізацій, щоб уникнути різних суб'єктивістських фальсифікацій.

Як соціально-біологічне явище єдність індивідів, природний «патріотизм спільних, єднальних дій», як основний спосіб виживання у різних властивостях розвивається під тиском об'єктивного закону еволюції у всіх істот органічного, тваринного світу.

Але тут не обходиться без ідеологічних зловживань. У цьому аспекті в ХІХ ст. виник соціальний дарвінізм як ідеологія, що фальсифіковано застосовує біологічні поняття дарвінізму, еволюційну теорію до соціально-політичного життя. Таким шляхом закономірності природного відбору і боротьби за виживання, виявлені Ч. Дарвіном у природі, соціал-дарвіністи спотворено переносять на відносини в людському суспільстві.

Для аргументації й верифікації людського патріотизму необхідно лаконічно окреслити логіку історії так: **об'єктивний закон еволюції «породив» шляхом природного відбору у боротьбі за виживання для первісних людей об'єктивний закон коеволюції (спільнодіючого, єднального виживання), який і припиняє в людському суспільстві «сліпу» дію закону еволюції в жорстокій боротьбі за виживання, характерної для тваринного світу.**

Йому на зміну прийшов об'єктивний закон соціального становлення людини/особистості/молоді, який «відкрив» шлях зародження між індивідами біосоціальної системи нових єднальних зв'язків, більш гуманних, більш демократичних, більш спільнодіючих, патріотичних відносин між людьми. Такі відносини привели до кооперативних дій, процесів, тобто до колективних, синергійних, патріотичних дій людей у спільній боротьбі за виживання.

Саме на цій стадії історичної еволюції, коеволюції, саморозгорнувся закон соціального становлення людини, сутність якого полягає в зростанні гуманізму, демократизму, патріотизму тощо у єднанні та взаємодіях людей щодо виживання у відкритих біосоціальних системах.

Так схематично описані автором сутність і механізм дії об'єктивного закону соціального становлення людини, її самоорганізації, саморозвитку і

патріотичної самореалізації в первісних відкритих біосоціальних системах на рівні коеволюції [31].

Формування патріотизму, єдності будь-якого суспільства, в тому числі українського, є об'єктивним процесом, якому сприяють всі суб'єктивні фактори і дії. В основі єдності спільних патріотичних дій людей лежить єдність спільних патріотичних потреб людей і єдність відносин, дій між людьми у боротьбі за виживання або за багату життєтворчість людей.

Якщо об'єктивних потреб, єдності відносин, дій і соціальних статусів у людини до спільного виживання з іншими людьми немає, то й гуманізм, демократизм і патріотизм у такої «самодостатньої» людини рухається до нуля. Такі люди не сприяють єдності українського суспільства.

Єдність суспільства, як соціально-біологічне явище, та первісний патріотизм еволюційно виникли під безпосередньою дією саме об'єктивного закону соціального становлення людини. Він сприяв розвитку коеволюційних гуманних і демократичних соціальних дій та єдності відносин у боротьбі за групове виживання.

Об'єктивний закон соціального становлення людини / особистості / молоді був уперше в науковій літературі відкритий, аргументований і верифікований М. П. Іщенком у монографії «Соціальне становлення радянської молоді» в 1989 р. [17, с. 89–107]. Закон був захищений автором 26.04.1990 р. при захисті докторської дисертації «Сутність, протиріччя і тенденції соціального становлення молоді: соціально-філософський аспект юнології». Перед захистом дисертації закон соціального становлення людини/ особистості/ молоді успішно пройшов апробацію і верифікацію в Академії педагогічних наук СРСР.

На основі авторської розробки об'єктивного закону соціального становлення людини / особистості / молоді і категорій «соціальне становлення молоді» та «соціогенез» у 1990 р. був прийнятий закон СРСР про соціальне становлення молоді. В 1993 р. був прийнятий Закон України «Про

сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 р. №2998-ХІІ.

Усебічну аргументацію вперше розроблених і введених автором у науковий обіг категорій «соціогенез», «соціальне становлення людини» та закону соціального становлення було здійснено ним у другій половині 80-х рр. ХХ ст. у процесі розробки ідей, цінностей і законів наукової школи філософії гуманізму і демократії [про цінності наукової школи див.: 27, с. 89, 176].

Об'єктивний закон соціального становлення людини аргументовано автором на основі тези Геракліта «Все є становлення, це становлення є принцип», а також викладених Гегелем в «Науці логіки» тез «Із становлення виникає наявне буття... Становлення має спочатку своїми визначеннями абстрактне буття і ніщо... Сутність є результат становлення буття... Буття в своєму переході в сутність стало видимістю або покладенням, а становлення або перехід в друге – покладенням; і навпаки, покладення або рефлексія сутності зняло себе і відновило себе у вигляді чогось непокладеного, у вигляді першого початкового буття» [10, с. 35].

Основною гуманістичною і демократичною сутністю соціального становлення людини / особистості / молоді є «діяння, перехід сутності в свободу наявного буття...» та її самоорганізація, саморозвиток, самореалізація людей у біосоціальних системах. Соціальність людини є результатом взаємовідносин, взаємозв'язку не тільки суспільних, але й біотичних і абіотичних факторів змінюваного середовища [17, с. 70].

Сутнісне значення має еволюційне визначення, уточнення Гегеля соціального становлення як початку самоорганізації, саморозвитку і самореалізації людини в єдності з зовнішніми умовами. Говорячи про умови становлення, він підкреслював: «Але умови – це зумовлене самою вільною від (зовнішніх) умов сутністю діяння, і, відтак, тим самим вона (сутність) знімає своє власне покладення; ...безпосередньо робить сама себе і становленням. – Тому і одне і друге – одна єдність; рух умов у них самих – це становлення...» [9, с. 108].

Об'єктивний закон соціального становлення людини починає діяти з моменту виникнення другої сигнальної системи – спеціально людської сигнальної системи узагальненого відображення дійсності у вигляді понять, які стають основою і способом абстрактного людського мислення і практичних дій у біосоціальной системі. У людини формуються соціальні потреби і єдність відносин, дій, спільно діяльнісного (патріотичного) виживання разом з іншими людьми. Цей момент є початком дії об'єктивного закону соціального становлення людини та фактом зародження у 2–5-річному віці суті людини і її соціального становлення.

Категорії «розвиток», «формування», «виховання», «інтеріоризація», «соціалізація» тощо визначають форми, етапи і невід'ємні складники закону соціального становлення людини. Мислення, друга сигнальна система є органічним продуктом фізіології вищої нервової діяльності, зникнення якої є моментом припинення дії закону соціального становлення людини.

Ч. Дарвін у цьому зв'язку підкреслював: «... організація кожної частини будь-якого виду, для чого б вона не служила, є сумою багатьох успадкованих змін, через які пройшов цей вид у своєму послідовному пристосуванні до змінюваних умов і способу життя» [14, с. 414].

У процесі пристосування та освоєння соціальних умов здійснюється перехід абстрактної можливості оволодіння життєтворчими потребами, соціальними, патріотичними відносинами, діями, якостями людини в реальну можливість і перетворення останньої в дійсність як результат, єдність всіх реалізованих соціальних відносин, можливостей, наданих молоді.

Таке розуміння сутності соціального становлення людини пояснюється тезою Гегеля, який підкреслював: «Становлення як становлення сутності є перш за все діяння, перехід сутності в наявне буття...» [11, с. 155].

В аргументації і верифікації автора цієї статті об'єктивний закон соціального становлення людини/особистості/молоді полягає у співвідношенні «діянь», дії і протидії в ньому: «Коефіцієнт корисної дії

соціального становлення людини прямо пропорційний сумі корисних затрат на сприяння соціальному становленню людини (А) та обернено пропорційний сумі загальних, тобто корисних затрат на сприяння (А) і затрат протидії (В) соціальному становленню людини:

$$\text{ККД} = \frac{A}{A+B} \times 100\%,$$

де: ККД – коефіцієнт корисної дії соціального становлення людини в %;

А – сума корисних затрат на дії по сприянню соціальному становленню людини ($A = A_1 + A_2 + A_3 + \dots + A_n$);

В – сума затрат протидії соціальному становленню людини ($B = B_1 + B_2 + B_3 + \dots + B_n$)».

В об'єктивному законі соціального становлення людини виявляється відношення корисно використаних затрат у процесі самоорганізації, саморозвитку і самореалізації людини до загальної кількості затрат фінансів, енергії тощо на соціальне становлення людини, тобто до сумарної кількості корисних затрат на це фінансів, енергії тощо та сумарної кількості затрат внутрішньої і зовнішньої протидії соціальному становленню людини.

Сутність закону соціального становлення людини полягає в тому, що в його основі лежить перехід від еволюційних, природних інстинктів боротьби за виживання і успадкування до гуманних, демократичних нових форм коеволюційної, кооперативної життєтворчості людей, до патріотичної самоорганізації суспільства, до кардинального і всебічного переструктурування планетарного співтовариства людей та до саморозвитку, гуманізації і самореалізації особистості [див.: 17, с. 90]. Це є соціальним змістом об'єктивного закону еволюції життєтворчості людей, особливо молоді.

Доцільно конкретизувати, що закон соціального становлення людини корисно діє на еволюцію людини шляхом і засобами життєтворчих інстинктів, рефлексів та вдосконалення прогресивних анатомічних, фізіологічних, біохімічних, електрохімічних, неврологічних, нейронних трансформацій, особливо фізіології вищої нервової діяльності (ВНД). Цьому закону

протидіють руйнівні інстинкти, рефлекси, патології в анатомії, фізіології людини, нейрофармакологічні, гетеротопічні технології, засоби генної інженерії, євгеніки та патології у фізіології ВНД тощо.

Єдність українського суспільства створюється об'єктивним законом соціального становлення людини. Він безпосередньо «управляє» всіма людьми, суспільствами і формами їх життєдіяльності. «Спільно з ним управляють» всіма людьми об'єктивні закони поділу / зміни праці, поділу / зміни власності, поділу / зміни влади, поділу / зміни соціуму та ін.

Згідно з ними у соціальній системі здійснюється запозичення ззовні, взаємний обмін цінностями та ціннісними установками, які забезпечують соціальне становлення молоді, тобто процес різнобічного включення молоді в життєдіяльність суспільства та її самореалізації як елементу цієї системи [18].

Їхнє впровадження в життя найкраще забезпечує авторський Кодекс честі патріотів України. У ньому місце кожної цінності й ціннісної установки продиктовані відповідними об'єктивними та юридичними законами.

КОДЕКС ЧЕСТІ ПАТРІОТІВ УКРАЇНИ

Бути патріотом України – це любити вірно Батьківщину,
любити й захищати людей, українців, землю рідну,
життя, єдність, гідність, незалежність і свободу,
та самовіддано служити Українському народу.

Бути патріотом України – це в усі часи означає, що треба всім, хто в Україні постійно проживає, все згідно з об'єктивними законами еволюції робити, завжди Конституцію України шанувати, боронити, на об'єктивних позиціях миру непорушно стояти, вершин філософії гуманізму і демократії досягати. Філософія навчає активно, дружно й мирно захищати права людей – свої потреби, відносини задовольняти вдома, в Україні: мирно, вільно жити і творити, закону соціального становлення молоді активно сприяти, добру, розуму, істині навчатись і навчати, якісно відпочивати, лікуватись та лікувати.

Філософія учить невтомно працювати, господарювати й самостійно гуманно і демократично управляти, чесно все заробляти, купувати й продавати, для свого народу всі свої багатства в Україні зберігати та в ній у розбудову держави інвестувати, а також себе самих, Європу і весь Світ поважати...

Мусимо всім українським світом разом боротися-дбати, щоб чужинцям наші землі, ліси, води...не віддати, нашу волю і батьківську хату «інопланетянам» не продати. Єднайтеся всі патріоти, сподіваного раю не ждіть, землю рідну й святу волю самі мужньо захистіть!

Робіть все, щоб розквітала Україна, її сила й могутність, для всіх панували в ній рівність, щастя і свобода, закон, єдність, честь, любов і справедливість, щоб народ її вдома вічно жив мирно, заможно та розквітала наука, культура наша й рідна мова!

*(Із «Філософії гуманізму і демократії» Миколи Іщенка.
11 січня 2021 року).*

У Кодексі честі патріотів України усі цінності автором науково класифіковані на свої місця згідно з об'єктивним законом соціального становлення людини, який визначає, що властивості соціальних цінностей, а також властивості і соціальний зміст ціннісних установок перебувають в соціально-еволюційній залежності від об'єктивних потреб людей та гуманних чи антигуманних, демократичних чи антидемократичних відноси, дій між людьми.

Тут об'єктивність закону соціального становлення людини така, наприклад, як в таблиці Д. Менделєєва, де всі елементи класифіковані згідно з періодичним законом, який визначає, що властивості хімічних елементів, простих речовин, а також склад і властивості сполук, перебувають у періодичній залежності від значень зарядів ядер атомів.

Як видно із тексту Кодексу честі патріотів України, в ньому зазначені вічні, найпрогресивніші загальнолюдські цінності і ціннісні установки, здатні об'єднувати патріотів у будь-якій країні та в будь-які часи.

Кодекс честі патріотів України визначає свої етносоціальні об'єднувальні властивості на різних рівнях: мікро-, мезо-, макро-, мета-, мегарівні в системах державного, публічного управління тощо.

Єдність всього українського суспільства та загальнонародний патріотизм детермінуються впливом об'єктивного закону еволюції і об'єктивного закону соціального становлення особистості та інших законів на спосіб життя сучасної молоді. Адже об'єктивний закон соціального становлення особистості та Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» диктує до виконання цілий комплекс заходів соціально-політичного, економічного, духовного та ідеологічного характеру.

У їх виконанні сутнісне значення відіграє аксіологія філософії гуманізму і демократії, що детерміноване зростанням ролі цінностей в патріотичній життєдіяльності людей.

Особливо актуальною є проблема активнішого сприяння соціальному становленню молодих патріотів. При цьому необхідно враховувати нові тенденції в розвитку гуманістичних, демократичних та громадянських якостей особистості. Але це можливе тоді, коли сама молодь буде відчувати зростання матеріальних і духовних благ, наданих їй державою та громадянським суспільством для саморозвитку і самореалізації та здійснення своїх талантів.

Варто підкреслити, що особливо зростає роль і значення самої аксіології філософії гуманізму і демократії в людській життєдіяльності, особливо в патріотично спрямованій. Як наука, аксіологія (від грец. *axios* – цінний і *logos* – вчення) є філософським вченням про соціальні, політичні, духовні, моральні, етичні, культурні та інші цінності й принципи.

У нашому контексті аксіологія включає цінності «єдність українського суспільства», «патріот України», «соціальне становлення людини /особистості

/молоді» і ціннісні установки на їх впровадження в життя та їх нерозривний взаємозв'язок і взаємодію.

Наука про цінності освіти, науки, національної культури і соціального становлення особистості є системою цінностей, принципів, норм, законів, ідеалів, які регулюють взаємодію в життєтворчості людей і формують ціннісний компонент потреб та відносин у структурі особистості.

Кодекс честі патріотів України забезпечує орієнтацію на ціннісні установки, що сприяють задоволенню потреб людини та відповідають особистим запитам і нормам у певній життєтворчій ситуації. Саме ціннісні установки зумовлюють суспільне спрямування людської життєдіяльності, виникнення, формування і мотивацію людських потреб та матеріальних і духовних цінностей їх задоволення.

Однією із основних детермінант єдності українського суспільства є патріотизм, який специфічно розвивався у різні епохи і мав різний соціально-політичний зміст. У конкретних соціально-історичних умовах кожна країна, нація чи держава виражають своє ставлення до батьківщини через свої специфічні потреби, соціальні відносини, цінності і принципи. У часи будь-яких формацій становлення національних держав є невід'ємною частиною суспільної свідомості, національної свідомості і самосвідомості людей.

Філософські аспекти «патріотизму», єдності українського суспільства, необхідно розробляти з урахуванням нанотехнологій, модифікацій, цифрових трансформацій та шляхів і способів формування нових наукових знань і шляхів соціального становлення патріотів України.

З усього зазначеного випливає, що відповідно до вимог методології наукове дослідження філософської сутності цінностей «патріотизм» і «патріот України» необхідно розпочинати з наведення і розробки політико-правового, понятійно-категоріального та теоретико-методологічного інструментарію.

Треба пам'ятати, що за своєю сутністю категорія «патріотизм» походить від грец. *patris* – батьківщина і означає любов до батьківщини, почуття відповідальності за її долю, готовність і здатність служити її інтересам. Любов

до Батьківщини, повага до історії, культури, до традицій, звичаїв свого народу об'єднує людей в прагненні розвивати свою країну на всіх напрямках, сприяти становленню й утвердженню української держави.

У різні періоди еволюції людської цивілізації патріотизм проявляється в різних країнах у найрізноманітніших формах і на різних рівнях: егопатріотизм, мікропатріотизм, мезопатріотизм, макропатріотизм, метапатріотизм та мегапатріотизм. Також не треба забувати, що під патріотизм маскуються різні фейкові патріоти, псевдопатріоти, які можуть зводити нанівець досягнення справжніх патріотів своїх народів і гальмувати суспільний прогрес.

За умов гетерогенності суспільств об'єктивно виникає їх поділ на різні елітарні та егалітарні гетеротопії, в яких переважають свої форми патріотизму. Протиріччя між ними треба вирішувати тільки мирними шляхами, без «революцій», без агресії і війни. Адже наслідки будуть катастрофічними. Саме філософія гуманізму і демократії єднає будь-яке суспільство, підносить життя людей до рівня їх благородної життєтворчості, включаючи патріотизм.

Таким чином, **патріотизм, соціальне становлення патріотів України є об'єктивним процесом.** У загальноеволюційному поступі патріотизм є способом синергійного, єднальнодіяльнісного існування, виживання індивідів у біосоціальних системах. Його соціальна сутність, змістовна кількість і якість патріотизму в способі життя та життєтворчості патріотів України визначається кількістю і якістю виконання ціннісних установок, класифікованих автором у Кодексі честі патріотів України.

Наукове видання

ІЩЕНКО Микола Павлович

**ПАТРІОТ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ
ФІЛОСОФІЇ ГУМАНІЗМУ І ДЕМОКРАТІЇ**

Навчальний посібник

*За редакцією
доктора філософських наук, професора М. П. Іщенка*

Видавець – видавничий відділ
**Черкаського національного університету
Імені Богдана Хмельницького**
Адреса: бул.Шевченка, 81, м.Черкаси, Україна, 18031,
Тел.(0472) 37-13-16, факс(0472) 35-44-63
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
Видавничої справи ДК № 3472 від 17.03.2009 р.

Підписано до друку 19.05.2021 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 10,93.
Наклад 100 прим.

Надруковано ФОП Гордієнко Є. І.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 4518 від 04.04.2013 р.
Україна, 18000, м. Черкаси
тел./факс:(0472) 56-56-12, (067)444-28-94
e-mail:book.druk@gmail.com